

ОЛЕНА ХІМІЧ

Мені пощастило мати знайомство з надзвичайно цікавою людиною, справжньою Легендою. Людиною, що з юних літ змагалася за незалежність України. Людиною, що всією душею мріє про краще майбуття українського народу та присвятила тій мрії своє життя.

Іван Буртик – український патріот, уродженець Прикарпаття. З ранніх літ він приєднався до підпільної боротьби проти поневолювачів України, після Другої світової війни пройшов у Німеччині випробування таборним життям біженців, у США здобув освіту, працював на державній посаді, але постійно організував допомогу для окупованої України. Він був засновником Фундації УВУ для збереження та розвитку українського університету за кордоном, очолював Раду оборони й допомоги українцям УККА, яка відзначилася численними благодійними акціями. Автор книг: «Тернистий шлях другої дивізії УНА», «Спогади про життя українського народу в ХХ столітті».

Про Івана Васильовича Буртика, його риси, міркування й здобутки можна писати й говорити дуже багато. Дуже влучно про нього було написано у дописі восьмирічної давнини на порталі «Гетьман»: «...Іван Буртик, виходець з Тисменицького району Івано-Франківської області. Присадкуватий, з допитливим поглядом, тонким почуттям гумору, він якось швидко завоював довір'я й повагу до себе, запросив на гостину до затишної оселі, де відразу відчули себе, наче вдома, бо тут в усьому панував справді український дух – скрізь вишиванки, на численних картинах відтворені мотиви рідної землі, полиці заставлені україномовними книгами... Ближче пізнати Івана Буртика вдалося після спілкування з його приятелями і знайомими. Усі вони в один голос відзначали надзвичайну активність, організаторські здібності цієї непересічної особистості в громадському житті, його щире вдача, товарицькість, невсипушу енергію, безвідмовність. Багато людей неодноразово відчували його надійне плече підтримки, хто звертався по допомогу, завжди її отримував. Йому притаманне вміння згуртувати людей, об'єднати їх навколо якоїсь ідеї й реалізувати її в конкретні справи... Як голова Ради з оборони й допомоги українцям Іван Буртик чимало уваги приділяє питанням надання гуманітарної допомоги своїм землякам, співвітчизникам... Для Івана Буртика не існує другорядних питань. Будь-яка справа, за яку береться, для нього важлива й головна...».

З перших хвилин нашої розмови, яка відбулась напередодні дев'яносто третіх уродин цієї непересічної особистості, пан Іван швидко розташував до себе. Одразу відчула на собі і його товарицькість, і почуття гумору, і його щирість. Сподіваюся, що наша розмова буде настільки ж цікавою і нашим читачам.

Іван Буртик: “Вірю в силу, мудрість, мужність та краще майбутнє мого знедоленого народу!”

– З самого початку хотіла би запитати Вас, пане Іване, про Ваше дитинство. Що формувало Ваш світогляд у ті тяжкі часи? Якими були Ваші дитячі мрії?

– То є дуже емоційне питання. Мама померла коли я мав тільки чотири роки. Батько був старшина армії. В той час відслужив і був дуже суворий, тримав лиху дисципліну. Сестра служила мені за маму. Були ще два старші брати, бо я був наймолодший. Так я виростав недовго, бо скоро почалася війна. Хочу Вам сказати, що Ви говорите до людини, якій недалеко вже до 100 літ. Але я пам'ятаю всі речі дуже добре. Дитинство моє було дуже сумне і дуже тяжке. А коли вибухла війна, то я включився в ту війну, маючи шістьнадцять і пів року. Я виростав у війні в Україні. Наш осередок роззброював польську армію, яка в 1939-му році втікала до Румунії. Нас зібралося біля 30-ти повстанців, але лише один боєць мав зброю — обрізаний карабін. Після сигнального пострілу тим карабіном, ми своїми криками хотіли настрашити ворогів до того, щоб вони кинули зброю і втекли. Та поляки почали відстрілюватися і тікали ми, кричучи вже від страху. Тоді одного на-

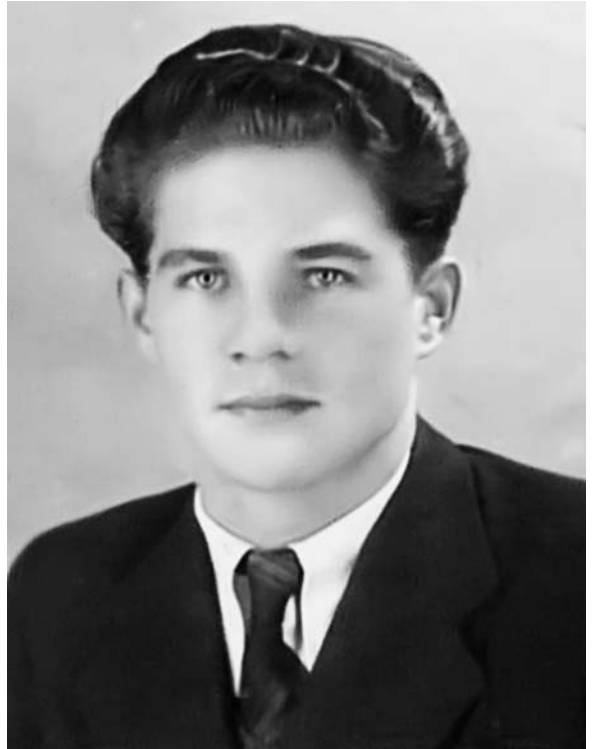
шого бійця вбили і одного поранили, а я так втікав полями, що аж черевика згубив. Така була моя перша бойова справа.

В 1939 році прийшли більшевики, а в 1941 німці. В 1941 році більшевики замість того, щоб боротися з німцями, нищили українців тисячами: розстрілювали, вшали, замурували ще живих. Все це, повірите, є чиста правда (хвилюється), бо це все я бачив на власні очі. В Івано-Франківську 5-го липня 1941 року я шукав свого приятеля, який пропав у перші дні війни. В одній з Івано-Франківських в'язниць, де міг бути мій приятель. Там я знайшов дві великі могили, в яких були помордовані люди: жінки, діти, роздягнені до гола. Зверху потім їх прикидали їхнім же одягом. Присипали то все землею і засадили деревами, які зразу ж зів'яли, бо виступала гаряча кров з-під тієї землі. Мене та приятеля, що був тоді разом зі мною, заставили витягати ті трупи з могили. Було дуже тяжко то робити. Під час перерви я зайшов у в'язницю, двері якої були незачинені. Там я побачив справжній жах. Люди були замордовані, а попри стіни були рівчаки для стоку води, але по тих рівчаках текла не вода, а кров помордованих людей. Найбільш вразила картина, якої я не забуду ніколи. В стіну були замурані тригранні довгі штики і на одному з них, з плечей до переду була насаджена жінка років 22-24 з маленькою дитиною, прив'язаною до грудей жінки колючим дротом. Груди жінки були розрізані, а до них була опущена голівка малої дитини. Коли я то побачив, запитав: «Господи, що могла зробити ця жінка з дитиною російським кагебістам, що вони їх так жорстоко покарали!». Я був такий оголомшений, що коли вийшов з того приміщення, я присягнувся боротися проти тих нелюдів, що пускають кров нашому народові. І від того часу виконую свою присягу.

В молодому віці я закінчив народну школу. Склалося так, що я пішов воювати проти окупантів. Моїх родичів вивезли до Сибіру: батька, мачуху, сестру та одного з братів, а другий брат, що був жонатий, його засудили на п'ять років тяжкої праці. Моя родина була цілковито знищена і я нікого з них більше не бачив. Лише через 50-років я зустрів свого брата у Казахстані, в Караганді. Застав тільки брата живого, а решта вже всі були мертві. Отак коротко про моє минуле й розказав.

– Подорожуючи світом, Ви бачили українську діаспору в різних країнах. Як живеться нашим співвітчизникам, і чим відрізняється українська діаспора у різних куточках світу?

– Доля українців за кордоном є дуже складна. У кожній державі є певні вимоги до емігрантів. Для порівняння я можу привести два приклади.

Українська діаспора в Америці є досить великою, біля двох мільйонів зареєстрованих. Я є головою Ради Оборони та Допомоги Українцям Українського Конгресового комітету. Це організація, яка об'єднує всі організації в Америці, включно з церквами. Періодично ми збираємося та плануємо працю цілої організації. Ті люди, які є членами нашої організації, живуть спільно, живуть ідеєю, яка є націоналістична, яка змагається для того, щоб допомогти Україні. Ті, що не включилися до організації, з часом зовсім пропадають в чужому оточенні й немає з них жодної користі. Так є і в Канаді, і в Австралії.

Друга велика діаспора українців, з якою я знайомий близько - це діаспора в Казахстані.

Казахстан це азіатська країна з суворим кліматом, каральна держава, яку вживала Росія для заслання туди засуджених людей. Там був так званий ГУЛАГ. Каральні табори, в яких люди гинули щодня десятками. Буваючи там, оглянув дуже багато місць та познайомився з багатьма людьми. Так от про різницю між діаспорами Америки та Казахстану. В Казахстані люди, які там живуть 40-50 років, прижили в собі страх. Вони відчувають, що вони українці, і навіть говорять українською мовою, але вони абсолютно не довіряють один одному. Нема чесно організованого життя. З моєї ініціативи побудовано там п'ять церков. Бо церква то є джерело, де люди можуть збиратися і творити спільну організацію і життя. Дуже відмінна є українська діаспора в Казахстані від діаспори в Америці. В Америці, як в країні світової демократії, нам дозволено робити все, що є згідно з правами людини та

державними законами. Ми маємо свої школи, свої церкви, свої культурні центри, де люди можуть сходитися, стрічатися. Ми навіть маємо вищі наукові установи в Америці, того що немає де-інде. Подібно працює діаспора в Канаді, трохи менше в Австралії. Різниця між українцями Америки і українцями Казахстану є безмежно велика. Коли я приїхав вперше в Казахстан, то люди дивувалися мені - американець, що говорить українською. І як я тільки не переконував їх, що я є українець, все одно вони вважали мене американцем.

За часів советської влади в Казахстані українці були просто рабами і дуже багато їх там погинуло, факт, що Росія дуже приховувала. Російський письменник Солженіцин казав, що є постійно 2 мільйони людей в таборах ГУЛАГу, що помирали, але ніде не було жодного гробу. Я був на цвинтарі в Спаську, де поховані українці, і де ми поставили перший пам'ятник закатованим українцям. Це є десятки акрів землі. Казахстан є країна, яка має

цвинтарів більше, як людей. Населення Казахстану має 16,5 млн., з них 7% були українці, це десь один мільон 200-300 тис., які зголосили себе українцями, тих, що не зголосились теж дуже багато. Ті, які одружувалися з казахами, вони взагалі пропали, і не відіграють для України жодного значення. То є проблема людей, які живуть довго за кордоном. Рано чи пізно вони вивчають мову і помалу асимілюються в країні проживання. Забувають про Україну й свої обов'язки щодо української нації.

Є велика різниця між країнами, де є організована українська громада, що виховує дітей в українських школах. Діти ходять до державних шкіл країни проживання, а в суботу, чи в неділю є українознавчі курси, суботні школи, де вивчають українську мову, історію та літературу. То є в державах демократичних. В російській окупації навіть за часи Союзу так не переслідували українську мову, як переслідують її тепер. Україна зазнала від Росії найбільших знищень, починаючи

Іван Буртик з Послом України при ООН д-р Юрієм Сергєєвим та його дружиною Наталею

від горе-Хмельницького. Поодинокі українська діаспора в Росії не існує, тому що росіяни асимілювали українців через мову, вимагаючи від кожного знання російської мови, і тепер це є велика проблема. В Україні, яка вже 26 років є незалежною, багато російських шпівнів та диверсантів, і їх важко розпізнати як ворога, бо всі говорять однією мовою.

– Під час Майдану в 2014 році і на початку російської агресії ми, українці, зуміли самоорганізуватися, консолідуватися та зібратися в один кулак. На четвертому році російсько-української війни почалися чвари між українцями. На мою думку, це може привести до негативних наслідків для України. Чому так тяжко нам об'єднуватися? Що все-таки, на Ваш погляд, може об'єднати українську націю?

– Ви, Олено, є народжена в Україні?

– Так. Я народилася в Україні, на Київщині.

– Я народжений на заході України, на Івано-Франківщині. А виїхав з України на 17-му році свого життя по війні. Дуже складне питання Ви поставили - об'єднання українців. Нам, українцям, притаманна одна риса - «...я роблю найліпше і ніхто не зробить ліпше за мене!». І це ускладнює знаходження того спільного знаменника, щоб всі українці разом працювали і знаходили ту людину, яка могла би бути справжнім провідником.

От що діється зараз в Україні? В українській владі лише 15% - українців. Я був кілька разів в Україні і переїхав її з Заходу на Схід. Все-таки в Західній Україні найбільше збереглися українська традиція, мова і бажання творити українську державу. І дуже небагато справжніх патріотів з обидвох сторін, які намагаються пов'язатися і прийняти один одного. І чи є якийсь середник, щоби поєднати українців, і щоб вони перестали змагатися між собою?.. Якби нині встав покійний Тарас Шевченко, то його першого би загрибли назад. Він би вмер з того, що побачив.

Колись було легше зорганізуватися. За часів окупації, в 20-30-их роках, майже 80% людей були неписьменні і на Сході, і на Заході, але було велике бажання мати свою державу. У Першій світовій війні люди не мали ні зброї, ні доброї організації, але через почуття, що вони українці, пішли на фронт, і навіть зуміли проголосити свою незалежну державу. А вже у Другій світовій війні була зовсім інша справа. Бо якби ті всі українці, що були в лавах Червоної армії, виступили проти Росії, то ми би розв'язали питання нашої війни, але у нас йшла братовбивча війна. УПА намагалася уникнути контакту з советськими людьми, бо не знали хто є хто. Совети пустощили Україну у дуже жадливий спосіб. На сході України

того не знали, що творили кагебісти з українцями, як катували їх.

Я не можу Вам дати відповідь на питання, що може поєднати українців. Ви почуєте від мене те, що ніколи не сподівалися почути.

Росія в Україні вже три роки провадить війну. Але Росія не є страшною для України, бо насправді український народ є набагато сильніший за російський народ, і було би не важко поборова Росію, якби ми самі не шкодили собі. Сьогодні майже щодня 2-3 українських воїни гине на Донбасі. А за п'ять кілометрів від фронту люди бавляться, танцюють і забувають, що Україна у війні. Прості люди одягали та годували солдат, а не держава. Прості люди допомагали в той час, як в Україні є більше мільйонерів, ніж у будь-якій іншій європейській державі. В країні, якій лише 26 років. До цього всі ці мільйонери батрачили по колгоспах, а тепер вони летять літаком поснідати до Швейцарії. Як таке може відбуватися під час війни? То ж можу сказати, що найбільшим ворогом України є ми самі собі та наші чвари. І знову хочу пригадати Тараса, який казав: «Обніміться, брати мої, молю вас, благаю!».

– А хто, на Вашу думку, із сьогоднішніх політиків зможе підняти Україну?

– Я знаю дуже багато політиків, але показати на когось пальцем - той, чи інший, мабуть, не наважився би. В діаспорі є люди. Але за конституцією України, вони не мають права керувати Україною. Чому саме з діаспори? Бо тут виросла нова генерація на демократичних принципах, і є інтелігентні люди, які могли би будувати Україну без хабарів, де всі би чесно працювали. А в Україні, якби зараз мені прийшлося голосувати, я би проголосував за колишнього голову СБУ, пана Наливайченка. То є людина, що я б йому довірив. Є ще багато української молоді, яка росте вже в незалежній Україні, вона не є наснажена російською ідеологією, серед неї є дуже багато талановитих людей. Але, на жаль, їх ніхто не допустить до влади. Український державний апарат є олігархічним, і олігархи вже сьогодні працюють своїми грішми на користь майбутніх виборів президента. Якби ми всі усвідомили, що народ повинен висунути кандидатів до державної влади, але, на жаль, цього ще поки немає, і я сумніваюсь, що таке скоро буде. Хто має піднести народ до тієї міри, щоб він зорганізувався сам і створив кандидатів на державні посади? Якби я знав, як розв'язати це питання, то я б сьогодні сидів в Україні.

– Мені відомо, що Ви в Казахстані провели надзвичайно важливу роботу. Ви збирали списки в'язнів ГУЛАГу. Можете трохи розповісти про це?

Музей жертвам політичних репресій. с. Долинка, Казахстан

– Ці списки я передав пані Галині Маслюк. Це понад 20 тис. імен українців, про яких докладно описано де народився, за що осуджений, і коли помер в'язень. Історія виникнення цих списків така. В Казахстані я був вже чотири рази. Обставинами змушений був допомагати тим людям, що живуть там, і зробив те, що я міг зробити для них.

В Караганді є архів КДБ. Просто знищити той архів було неможливо, бо про нього знає цілий світ. То прямо через середину будівлі зробили розріз для будівництва міської дороги. Через такі роботи будинок почав руйнуватися, підтоплюючись ґрунтовими та дощовими водами. Ці архіви змокли і почали гнити, але я ще встиг дещо зібрати. Домовившись з тоді головою СБУ Наливайченком про зустріч, я приїхав до Києва. Ми мали плідну зустріч з ним. Наливайченко допоміг мені отримати доступ до тих архівних документів, бо як американець я не міг працювати з тими архівами. Америка немає жодного відношення до тих людей, через те, що мова йшла про українців. Ми домовилися, що Наливайченко буде діставати списки і пересилати безпосередньо на мою адресу. Кожного тижня я діставав цілу серію імен. І так було доти, доки до влади не прийшов Янукович. З того дня все зупинилося. Я сам приїхав в Караганду, але мене навіть не впустили в будівлю архіву. Я зробив все, що зміг. Передав ці списки вже у 5-6 країн, і дуже хотів

би ще помістити їх до музею, що у с. Долинка, Карагандинської області. Це колишній будинок ГУЛАґу, головна квартира КДБ.

Колись цей будинок виставили на продаж. Коли я був у Казахстані, до мене звернувся професор Жембаков за допомогою, щоб зберегти той будинок і створити там музей. Я написав листа до Назарбаєва, і Назарбаєв, на моє превелике здивування відповів, що дозволяє залишити той будинок і перебудувати його на музей. Дев'ять років я шукав людей, звертався до 11-ти країн, нації яких каралися советами, і які є багатими, включно з Німеччиною, Угорщиною, Польщею. Ніхто не відгукнувся, бо то коштувало пару мільйонів доларів. Нарешті, через Карагандинський акіма́т (регіональний орган виконавчої влади Казахстану) знайшли ресурси на відбудову того музею. Яка то тепер чудова будова - це понад 80-ть кімнат двоповерхового будинку. Я просив про одну кімнату, де можна було би зробити українську експозицію, але, на жаль, не дозволили, зіславшись, що це суперечить закону. Я звернувся тепер до всіх українців, щоб родичі людей, загиблих у ГУЛАґу дали фото, написали коротеньку біографію своїх рідних. Але на превеликий жаль з України я не отримав жодної відповіді.

Більше списків я не дістав і вже не дістану, бо вони вже згнили, те що і треба було Росії. Щоб не залишилося жодних свідчень, що померли люди.

Залишки Степового табору (Степлагу) в табірному відділенні Кенгір під Джезказганом (Казахстан), де українці склали 46% від загального числа в'язнів

– Не можу втриматися і не запитати, що Вам допомагає триматися та мати таку кількість енергії, якій позаздрять 20-річні юнаки.

– Так, Господь вирішив тримати мене, напевно, з якоїсь причини. До цього часу я керую автомобілем, хоч і не їду далеко. Я є учасником багатьох організацій, основоположником Фондації Українського Вільного Університету, де дотепер беру участь у нарадах, мені дозволено говорити телефоном, щоб не їхати до Нью-Йорку. Я працюю. Я жартую, бо вже в своєму віці бачу, як іноді смерть попід вікнами ходить з косою, тоді я кричу до неї по-англійськи: «Me not home!»- «Мене немає вдома!» (сміється). І от вона забирається геть, а я ще живу. Ну я знаю, що одного дня вона скаже: «Е..., то я почекаю на тебе!».

Свою сиву бороду я навіть не фарбую, бо дівчата ітак знають, що я старий.

– Ні, неправда, Ви не старі, такі люди як Ви завжди молоді душою.

– Я відчуваю свої роки і я Вам скажу, мені здається, що моє життя промайнуло так скоро, і хоч воно було дуже суворе, а іноді навіть жакливе, можливо, Ви не повірите мені, але я ще хочу жити.

Чотирнадцять років як я є вдівець. Моя дружина померла від раку. Маю троє дітей - дві доньки і

сина. Всі вони також вже дорослі та успішні лікар, хімік, та інженер. Живу один, хоч і досить мені важко, бо я маю великий дім, город, квіти. Вже мені дуже важко і не маю часу то все обробляти і мене це гнобить. Бо то для мене був добрий засіб позбутися всякої хвороби. Коли заходила нудьга, чи депресія, то я виходив в город до квітника, і голими руками рвав бур'яни, робив, підгортав, і одразу відчував себе ліпше.

Можу ще додати, що я маю «Местер дегрі», крім того маю почесний докторат з університету. Одна стіна мого будинку прикрашена двадцятьма сімома різними нагородами за мою працю, включно з нагородою від Папи Франциска II, яку він мені прислав на дев'яності мої уродини. То все є мої надбання, які я сприймаю як звичайні подарунки, за які я дякую людям. Втримую контакти з Казахстаном, маю дуже тісні зв'язки з Україною, з українським військом, якому допомагаю зараз багато.

Передаю мої вітання всім українцям у Греції! Всім бажаю миру та добра!

– Дякую Вам, пане Іване, за таку цікаву бесіду. Низько вклоняюся перед Вами за Вашу працю, за Ваше життя, яке Ви невтомно присвячуєте Україні. Бажаю Вам міцного здоров'я та наснаги. Миру нашій багатостраждальній Батьківщині. ■